

DOMSTOLENS DOM (sjätte avdelningen)
den 12 mars 2002 *

I mål C-168/00,

angående en begäran enligt artikel 234 EG, från Landesgericht Linz (Österrike),
att domstolen skall meddela ett förhandsavgörande i det vid den nationella
domstolen anhängiga målet mellan

Simone Leitner

och

TUI Deutschland GmbH & Co. KG,

angående tolkningen av artikel 5 i rådets direktiv 90/314/EEG av den 13 juni
1990 om paketresor, semesterpaket och andra paketarrangemang (EGT L 158,
s. 59; svensk specialutgåva, område 6, volym 3, s. 53),

* Rättegångsspråk: tyska.

meddelar

DOMSTOLEN (sjätte avdelningen)

sammansatt av ordföranden på andra avdelningen N. Colneric, tillförordnad ordförande på sjätte avdelningen, samt domarna C. Gulmann (referent), J.-P. Puissochet, V. Skouris och J.N. Cunha Rodrigues,

generaladvokat: A. Tizzano,
justitiesekreterare: avdelningsdirektören H.A. Rühl,

med beaktande av de skriftliga yttranden som har inkommit från:

- Simone Leitner, genom W. Graziani-Weiss, Rechtsanwalt,
- TUI Deutschland GmbH & Co. KG, genom P. Lechenauer, Rechtsanwalt,
- Österrikes regering, genom C. Pesendorfer, i egenskap av ombud,
- Belgiens regering, genom A. Snoecx, i egenskap av ombud,
- Frankrikes regering, genom R. Abraham och R. Loosli-Surrans, båda i egenskap av ombud,

- Finlands regering, genom T. Pynnä, i egenskap av ombud,

- Europeiska gemenskapernas kommission, genom J. Sack, i egenskap av ombud,

med hänsyn till förhandlingsrapporten,

efter att muntliga yttranden har avgivits vid förhandlingen den 14 juni 2001 av:
TUI Deutschland GmbH & Co. KG, Finlands regering samt kommissionen,

och efter att den 20 september 2001 ha hört generaladvokatens förslag till
avgörande,

följande

Dom

Landesgericht Linz har, genom beslut av den 6 april 2000, som inkom till
domstolen den 8 maj samma år, i enlighet med artikel 234 EG ställt en fråga om

tolkningen av artikel 5 i rådets direktiv 90/314/EEG av den 13 juni 1990 om paketresor, semesterpaket och andra paketarrangemang (EGT L 158, s. 59; svensk specialutgåva, område 6, volym 3, s. 53, nedan kallat direktivet).

- 2 Frågan har uppkommit i en tvist mellan Simone Leitner och TUI Deutschland GmbH & Co. KG (nedan kallat TUI) beträffande ersättning för ideell skada som lidits under en paketresa.

Gemenskapsrätten

- 3 I andra skälet i direktivet anges att "[d]en nationella lagstiftningen i de olika medlemsstaterna om paketresor, semesterpaket och andra paketarrangemang, nedan kallade 'resepaketer', uppvisar stora skillnader, och nationell praxis på detta område är mycket varierande. Detta får till följd att researrangörer hindras att fritt tillhandahålla sina tjänster avseende resepaket och leder till en snedvridning av konkurrensen mellan näringsidkare som är etablerade i olika medlemsländer." I dess tredje skäl anges att "[g]emensamma regler för resepaket bidrar till att hindren undanröjs och möjliggör på så sätt en gemensam marknad för tjänster. De näringsidkare som är etablerade i en medlemsstat får då möjlighet att tillhandahålla sina tjänster i andra medlemsstater. Konsumenterna inom gemenskapen kan på så sätt dra nytta av jämförbara villkor när de köper ett resepaket i en medlemsstat."
- 4 I åttonde och nionde skälen i direktivet anges att "[s]killnaderna mellan de regler som skyddar konsumenterna i olika medlemsstater avhåller konsumenterna från att köpa resepaket i ett annat medlemsland" och "[d]enna avhållande faktor är särskilt effektiv för att motverka att konsumenterna köper resepaket utanför sitt

eget land. Den är mer effektiv än den skulle vara när det gäller andra tjänster, eftersom de tjänster som ingår i ett resepaket är av speciell karaktär. De kräver i allmänhet betydande förskottsbetalningar och innefattar tjänster i ett annat land än där konsumenten bor.”

5 I artikel 1 i direktivet föreskrivs att ”[a]vsikten med detta direktiv är att inbördes närma medlemsstaternas lagar och andra författningar om resepaket som säljs eller bjuds ut till försäljning inom gemenskapens territorium”.

6 I artikel 5.1—5.3 i direktivet föreskrivs följande:

”1. Medlemsstaterna skall vidta nödvändiga åtgärder för att se till att den arrangör och/eller återförsäljare som är part i avtalet är ansvarig för att åtagandena enligt avtalet fullgörs på ett korrekt sätt, oavsett om dessa skall fullgöras av arrangören eller återförsäljaren eller av andra leverantörer av tjänster. Detta ansvar skall inte inverka på arrangörens eller återförsäljarens rätt att kräva ersättning av dessa övriga leverantörer av tjänster

2. Vad gäller den skada som förorsakas konsumenten på grund av att avtalet inte fullgörs, skall medlemsstaterna vidta nödvändiga åtgärder för att se till att arrangören eller återförsäljaren är ansvarig såvida avtalsbrottet inte orsakas av fel som vare sig begåtts av dem själva eller av någon annan leverantör av tjänster...

...

I fråga om skador som uppkommer till följd av att de tjänster som ingår i resepaketet inte utförs eller utförs felaktigt, får medlemsstaterna tillåta att ersättningen begränsas i enlighet med internationella konventioner på detta område.

I fråga om andra skador än personskador som uppkommer till följd av att de tjänster som ingår i resepaketet inte utförs eller utförs felaktigt, får medlemsstaterna tillåta att ersättningen begränsas i avtalet. Sådan begränsning får inte vara oskälig.

3. Förutom vad som sägs i punkt 2 fjärde stycket får inga undantag från bestämmelserna i punkt 1 och 2 förekomma i avtalet.”

Twisten vid den nationella domstolen och tolkningsfrågan

- 7 Simone Leitners (född den 7 juli 1987) familj bokade hos TUI en paketresa till Club Robinson ”Pamfiliya” i Side i Turkiet (nedan kallad klubben) för tiden den 4—den 18 juli 1997.
- 8 Simone Leitner och hennes föräldrar kom fram till semesterorten den 4 juli 1997. Familjen tillbringade hela semestern på klubbens anläggning och intog samtliga måltider där. Ungefär åtta dagar efter vistelsens början utbröt hos Simone Leitner symtom av salmonella. Denna salmonella orsakades av den mat som klubben tillhandahöll. Sjukdomen, som fortsatte även efter semesterns slut, yttrade sig som feber under flera dagar, cirkulationsrubbningar, diarré, kräkningar och ångesttillstånd. Simone Leitners föräldrar tvingades ta hand om henne under resten av vistelsen. Det var även många andra gäster i klubben som insjuknade och led av samma symtom.

- 9 Ungefär två till tre veckor efter semestern framställdes ett skriftligt klagomål till TUI beträffande Simone Leitners sjukdom. Klagomålet besvarades aldrig och Simone Leitner, företrädd av sina föräldrar, väckte den 20 juli 1998 talan om skadestånd med ett belopp om 25 000 ATS.
- 10 Underrätten tillerkände Simone Leitner endast 13 000 ATS för sveda och värk (Schmerzengeld), som berott på matförgiftningen. Talan i övrigt, grundad på ersättning för ideell skada som orsakats av utebliven semesterglädje (entgangene Urlaubsfreude), ogillades. I den frågan ansåg underrätten att även om de negativa känslorna på grund av besvikelsen skall anses vara en ideell skada enligt österrikisk rätt kan de inte vara föremål för ersättning, eftersom det i österrikisk lag inte uttryckligen anges ersättning för ideell skada av det slaget.
- 11 Landesgericht Linz, dit målet överklagades, delade underrättens uppfattning beträffande den österrikiska rätten men ansåg att tillämpning av artikel 5 i direktivet skulle kunna leda till en annan utgång. I detta sammanhang citerade Landesgericht domen av den 16 juli 1998 i mål C-355/96, Silhouette International Schmied (REG 1998, s. I-4799), punkt 36, där domstolen fann att även om ett direktiv i sig inte kan ge upphov till skyldigheter för en enskild och som sådant alltså inte kan åberopas gentemot denne, är den nationella domstolen skyldig att tolka den nationella rätten mot bakgrund av ett direktivs ordalydelse och syfte så att det resultat som avses i direktivet uppnås.
- 12 Den hänskjutande domstolen konstaterade vidare att lagstiftaren i Tyskland uttryckligen har föreskrivit att det finns en rätt till ersättning för ideell skada när genomförandet av en resa blir omöjligt eller avsevärt försärras och att tysk rättspraxis även visar att det ges ersättning för sådan skada.

- 13 Landesgericht Linz, som bedömde att formuleringen av artikel 5 i direktivet inte var tillräckligt precis för att man därav skulle kunna dra någon säker slutsats beträffande ideell skada, beslöt att vilandeförklara målet och hänskjuta följande tolkningsfråga till domstolen:

”Skall artikel 5 i rådets direktiv 90/314/EEG av den 13 juni 1990 om paktresor, semesterpaket och andra paketarrangemang tolkas så, att det i princip finns en rätt att få ersättning för en ideell skada?”

Tolkningsfrågan

- 14 Den nationella domstolen har ställt frågan för att få klarhet i om artikel 5 i direktivet skall tolkas på så sätt att det i princip finns en rätt för konsumenten att få ersättning för ideell skada orsakad av att de tjänster som ingår i en paketresa inte utförs eller utförs felaktigt.

Parternas argument

- 15 Simone Leitner har anfört att det av tredje skälet i direktivet följer att näringsidkare skall ha möjlighet att tillhandahålla sina tjänster på samma villkor i alla medlemsstater. I artikel 5.2 fjärde stycket i direktivet ges möjlighet att i avtal begränsa det ansvar som riskerar uppkomma i fall av ideell skada orsakad av att de tjänster som ingår i en paketresa inte utförs eller utförs felaktigt. Denna bestämmelse innebär att en ideell skada i princip skall ersättas enligt direktivet.

- 16 TUI liksom den österrikiska, den franska och den finska regeringen är överens i huvudsak och har anfört att den harmonisering av de nationella lagstiftningarna som skett genom direktivet består i att fastställa en miniminivå för skyddet för de konsumenter som beställer paketresor. Följaktligen ligger allt som inte uttryckligen regleras i direktivet på detta område, och särskilt frågan vilken typ av skada som täcks, inom ramen för de nationella lagstiftarnas behörighet. I direktivet föreskrivs endast en rad väsentliga gemenskapsregler angående innehållet i, slutandet av och utförandet av avtalet om paketresa, utan att alla aspekter, däribland frågan om civilrättsligt ansvar, regleras. Således kan förekomsten av en rätt till ersättning för ideell skada inte härledas från det faktum att det i direktivet saknas en uttrycklig uppgift vad gäller den frågan.
- 17 Den belgiska regeringen har hävdat att termen skada i artikel 5.2 första stycket i direktivet är allmänt hållen och utan inskränkning, vilket innebär att den skall ges en mycket extensiv tolkning, så att i princip all skada skall täckas enligt den lagstiftning som införlivar direktivet. För medlemsstater som erkänner ansvar för ideell skada i sin allmänna rättsordning ger direktivet en möjlighet att begränsa ansvaret enligt vissa kriterier. För medlemsstater där ansvaret för ideell skada förutsätter en uttrycklig bestämmelse härom måste avsaknaden av en sådan bestämmelse anses helt förhindra ansvar för ideell skada, vilket skulle stå i strid med direktivets bestämmelser.
- 18 Kommissionen har till en början anfört att termen skada används i direktivet utan inskränkning, medan skador som består i annat än kroppsskada ofta anmäls just inom området semesterresor. Vidare har kommissionen noterat att ansvar för ideell skada, utöver skadestånd för fysiska skador som av tradition föreskrivs i alla rättsordningar, erkänns i majoriteten av medlemsstaterna även om omfattningen av detta ansvar och förutsättningarna för att det skall uppkomma varierar beträffande detaljerna. Slutligen tillmäts årlig semester allt större betydelse i de

moderna rättsordningarna. Kommissionen har mot den bakgrunden hävdade att det generella begreppet skada som används i direktivet inte kan tolkas restriktivt med ett principiellt uteslutande av ideell skada.

Domstolens bedömning

- 19 Domstolen erinrar om att medlemsstaterna, i artikel 5.2 första stycket i direktivet, åläggs att vidta nödvändiga åtgärder för att se till att researrangören ersätter "den skada som förorsakas konsumenten på grund av att avtalet inte fullgörs".
- 20 Det kan härvid konstateras att det av andra och tredje skälen i direktivet följer att det särskilt har som mål att undanröja konstaterade skillnader mellan de olika medlemsstaternas lagstiftning och praxis inom området paketresor, skillnader som riskerar att förorsaka en snedvridning av konkurrensen mellan näringsidkare som är etablerade i olika medlemsstater.
- 21 Förekomsten av en skyldighet att ersätta ideell skada på paketreseområdet i vissa medlemsstater och avsaknaden av en sådan skyldighet i andra medlemsstater skulle emellertid medföra en påtaglig snedvridning av konkurrensen med hänsyn till — vilket kommissionen har påpekat — att ideella skador ofta konstateras inom detta område.

- 22 För övrigt bör påpekas att syftet med direktivet, och i synnerhet dess artikel 5, är att skydda konsumenterna och att, vad gäller turistresor, ersättning för en skada orsakad av utebliven semesterglädje är av särskild betydelse för dessa.
- 23 Det är mot denna bakgrund som artikel 5 i direktivet bör tolkas. Även om det i artikel 5.2 första stycket bara allmänt hänvisas till begreppet skada skall noteras att det i artikel 5.2 fjärde stycket föreskrivs en möjlighet för medlemsstaterna att, vad gäller andra skador än personskador, tillåta att ersättningen begränsas i avtal under förutsättning att begränsningen inte är oskälig. Direktivet erkänner således underförstått en rätt till ersättning för andra skador än personskador, däribland ideell skada.
- 24 Frågan skall således besvaras på så sätt att artikel 5 i direktivet skall tolkas så att det i princip finns en rätt för konsumenten att få ersättning för ideell skada orsakad av att de tjänster som ingår i en paketresa inte har utförts eller utförts felaktigt.

Rättegångskostnader

- 25 De kostnader som har förorsakats den österrikiska, den belgiska, den franska och den finska regeringen samt kommissionen, vilka har inkommit med yttranden till domstolen, är inte ersättningsgilla. Eftersom förfarandet i förhållande till parterna i målet vid den nationella domstolen utgör ett led i beredningen av samma mål, ankommer det på den nationella domstolen att besluta om rättegångskostnaderna.

På dessa grunder beslutar

DOMSTOLEN (sjätte avdelningen)

— angående den fråga som genom beslut av den 6 april 2000 har ställts av Landesgericht Linz — följande dom:

Artikel 5 i rådets direktiv 90/314/EEG av den 13 juni 1990 om paketresor, semesterpaket och andra paketarrangemang skall tolkas på så sätt att det i princip finns en rätt för konsumenten att få ersättning för ideell skada orsakad av att de tjänster som ingår i en paketresa inte har utförts eller utförts felaktigt.

Colneric

Gulmann

Puissochet

Skouris

Cunha Rodrigues

Avkunnad vid offentligt sammanträde i Luxemburg den 12 mars 2002.

R. Grass

F. Macken

Justitiesekreterare

Ordförande på sjätte avdelningen